

Joaquim
Clusa

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona Administració

Els districtes de Barcelona de 1984: criteris de formació i avaluació de l'experiència

Joaquim
Clusa

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona Administració

Els districtes de Barcelona de 1984: criteris de formació i avaluació de l'experiència

Institut de cultura ■ Seminari d'Història de Barcelona

Direcció:
Joan Fuster i Sobreperere

Consell editor:
Ramon Alberch, Joan Fuster i Sobreperere, Ramon Grau, Sebastià Riera i Manuel Rovira

Director:
Joan Fuster i Sobreperere

Cap de recerca:
Ramon Grau

Coordinació de les publicacions:
Daniel Venteo

Administració:
Dolça Roca

© del text, Joaquim Clusa
© de l'edició,
Seminari d'Història de Barcelona
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona
Casa de l'Ardiaca
Santa Llúcia, 1
08002 Barcelona
Tel. 93 318 11 95
Fax 93 317 85 27
Email: shb@mail.bcn.es

Juny de 2000

Disseny gràfic:
Ferran Cartes / Montse Plass

Correcció lingüística:
Servei de Llengua Catalana
(Universitat de Barcelona)

Cartografia:
Ramon Alberch (dir.), *Els Barris de Barcelona*, vol. 1, Barcelona,
Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana, 1999

Fotomecànica i impressió:
Producció Editorial

ISSN: 1576-26-37
Dipòsit legal: B-29.870-2000

Els districtes de Barcelona de 1984: criteris de formació i avaluació de l'experiència

Joaquim Clusa*

Aquest article està dedicat a la memòria de Lluís Casassas, amb qui vaig compartir l'autoria dels treballs sobre organització territorial de Barcelona i Catalunya entre els anys 1978 i 1983.

Introducció

El mes de juny de 1981 es va presentar el primer estudi sobre la reorganització dels districtes municipals que havia encarregat l'Àrea de Descentralització de l'Ajuntament de les primeres eleccions de 1979. El mes de desembre de 1983, ja en la segona legislatura, es va aprovar el nou mapa municipal dels deu districtes actuals, després d'un important procés de debat ciutadà. Com a coautor d'aquell primer estudi, junt amb el geògraf i acadèmic Lluís Casassas i Simó, m'agradaria explicar les principals hipòtesis que es van fer servir en aquell treball i fer-ne un balanç crític, així com la importància que va tenir el mestratge de Lluís Casassas.

* Coautor amb Lluís Casassas i Simó de *L'organització territorial i administrativa de Barcelona. Funcions i àmbits de descentralització: els nous districtes*, publicat el 1981, en versió catalana i castellana, amb la col·laboració de Ferran Juncà i Eduard Domènech.

Agraeixo la col·laboració de Montserrat Moix, del Centre de Política de Sòl i Valoracions de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, per l'elaboració de la matriu de mobilitat obligada per treball del municipi de Barcelona de 1975 i 1991, i al director del Centre, professor Josep Roca, per facilitar-me l'accés a les bases de dades de mobilitat.

Lluís Casassas coneixia molt bé Barcelona, com ho demostra tant la seva tesi doctoral (*Barcelona i l'espai català*) com el treball amb Pau Vila a la *Geografia de Catalunya* de l'Editorial Aedos de 1974 en els capítols sobre Barcelona i el Barcelonès. La meva formació en aquest camp es limitava a les lectures sobre la reorganització de l'Administració local i del Greater London al Regne Unit i a algunes pràctiques sobre tècniques de regionalització.

Vaig aprendre molt del mestratge de Lluís Casassas. Servia entre altres qüestions per posar en relleu contínuament les limitacions d'aplicar certs models de l'experiència comparada internacional a la realitat d'aquí. Vam tenir la col·laboració inestimable i entusiasta de Ferran Juncà, amb els estudis d'Econòmiques acabats de poc, i d'Eduard Domènech, estudiant de l'últim curs d'Arquitectura.

En un article publicat al diari *Avui*, el 28 de desembre de 1983, i titulat «La divisió territorial: Barcelona, ciutat metropolitana i Catalunya», vam fer un cert balanç de l'experiència de Barcelona pensant en la discussió de l'organització territorial de Catalunya. Podria ser ben bé el resum dels meus arguments d'avui:

“Com a autors del llibre L'organització territorial i administrativa de Barcelona publicat l'any 1981, ens satisfè l'aprovació, per part del Ple de l'Ajuntament, de la nova divisió de la ciutat en deu districtes municipals. La proposta aprovada presenta algunes diferències respecte de la proposta de 1981 de nou districtes: l'Eixample més gran, la divisió de l'agrupament Horta-Sant Andreu i del de Sagrada Família-Guinardó i la creació del districte de les Corts. Aquestes diferències són el resultat de dos anys i mig de treballs addicionals i, especialment, de la negociació institucional i política i de la participació de les entitats interessades.

La divisió recull principis i propostes essencials del nostre estudi de 1981: la Ciutat Vella i l'Eixample considerats com les unitats

organitzadores de la Barcelona central; l'agrupament Sants-Montjuïc-Zona Franca, l'existència dels cinc districtes a la Barcelona de l'Est, la necessitat de considerar conjuntament els condicionants territorials i els de la gestió pública i la descentralització dels serveis públics, les causes i efectes dels quals són territorialment aïllables.

[...] La primera pregunta que es plantejà fou: ¿per què calia una nova divisió de la ciutat? Els punts de partida eren la necessitat de millorar els serveis i la voluntat d'apropar al ciutadà la gestió municipal. El contingut d'aquesta descentralització, que també pot modificar la dependència de prop de 4.000 funcionaris municipals, demanava la reconsideració dels districtes actuals, vigents des de 1949, que dividien barriades històriques i presentaven importants diferències en població, en extensió i en problemàtica, com a resultat del creixement de prop de 700.000 persones experimentat per la ciutat d'aleshores ençà.

¿Quina havia de ser l'extensió dels nous districtes? D'entrada hi havia tres alternatives: la d'institucionalitzar els barris històrics (a Barcelona entre 33 i 50), la de considerar les grans barriades (entre 15 i 20) i la de preveure el remodelatge dels districtes actuals. Considerar les grans barriades tenia una certa lògica: era el reconeixement del pas de la Barcelona del 1900, amb deu districtes municipals i 537.000 habitants, a la Barcelona dels anys vuitanta, amb una població que ratlla els dos milions.

L'elecció de la tercera alternativa comporta unes conseqüències respecte a quatre qüestions bàsiques que s'han d'explicar i de justificar: les referents a la teoria urbanística, les referents al mètode emprat per a la definició de les divisions territorials, les relatives al procés polític i social seguit en la discussió i, finalment, les que afecten la divisió territorial de Catalunya.

L'estructura territorial interna d'una ciutat com Barcelona s'ha d'entendre per la juxtaposició de diferents escales significatives de

relació humana: barri, barriada... La nostra anàlisi identificà les dues escales superiors a la barriada que enllacen amb les que prefiguren el conjunt metropolità, definides, fora de Barcelona, pels autors del Pla Comarcal de 1976, en els anomenats subsistemes metropolitans.

Aquestes entitats són les tres entitats que engloben la ciutat central (Sarrià-Eixample-Ciutat Vella-Barceloneta), la ciutat de l'Est (d'Horta al mar) i la ciutat de Ponent (de les Corts als barris de la Zona Franca) i les sis o nou entitats resultants d'una matisació més gran obtinguda a partir de les centralitats urbanístiques, dels desplaçaments diaris residència-treball, de les relacions telefòniques, del pes de la morfologia i de l'ús de la xarxa de Metro. Aquesta interpretació de Barcelona no ha tingut fins ara cap resposta alternativa.¹

Les divisions territorials, que són continents, han de servir per a continguts o serveis públics determinats: tots dos aspectes han de ser considerats simultàniament. Dir que el territori 'mana' significa que les 200.000 persones que serveixen per justificar la xarxa de serveis socials a Barcelona han de ser, per exemple, de cinc a deu mil al Pirineu i d'uns 20.000 en un sistema urbà com Torelló.

Per això al voltant d'unitats de 200.000 habitants a Barcelona i a la ciutat metropolitana, es fa compatible una adequada gestió del servei amb la proximitat al ciutadà per a l'ensenyament, la sanitat, els serveis socials i la guàrdia urbana. Quan aquestes unitats tenen també realitat urbanística, són adequades per a l'urbanisme, les obres públiques i els serveis municipals. Aquestes unitats seran els nous districtes de Barcelona.

De totes maneres, encara queda marge per a la investigació urbanística futura; per exemple estudiar la variació de costos dels

1. Cal dir també que després de 17 anys d'aquell text tampoc no hi ha hagut cap resposta explícitament a favor.

serveis públics per tipus de districtes o ciutats o els avantatges de les diferents possibilitats d'organització metropolitana dels serveis que no es descentralitzen.

Per primera vegada, aprovar la divisió territorial de Barcelona ha estat el resultat d'un llarg procés social, polític i institucional, tant dins l'Ajuntament com per la intervenció d'entitats ciutadanes [...], especialistes i partits polítics. Per això la nova divisió en deu districtes municipals és el fruit d'un compromís molt ben negociat en l'etapa final. Aquest procés també posa en relleu que les divisions territorials han d'intentar ajustar-se al màxim, tant a les realitats administratives existents com a la història, sempre que siguin compatibles amb els condicionaments dels continents i dels continguts.”²

Disculpeu l'extensió de la citació, però difícilment podria trobar o elaborar un resum dels treballs de 1981 i posteriors més sintètic que el contingut d'aquest article. De fet he decidit presentar-lo gairebé sencer, després d'algun intent fallit de resumir la metodologia i la proposta de 1981.

El text que segueix és només una ampliació d'alguna de les argumentacions anteriors, completada per una comparació, més que avaluació, de la mobilitat residència-treball entre districtes, que permeten entendre la dificultat de trobar arguments sobre la cohesió sociològica i els sentiments socials de la divisió en districtes. En l'organització actual de l'Ajuntament, els districtes tenen una plantilla de 1.912 persones, que representen el 15,2% de la plantilla de l'Ajuntament de 1998;³ aquesta dotació palesa la importància de les funcions que es gestionen descentralitzadament, com a resultat del nou model de descentralització i de participació ciutadana.

2. La conclusió que seguia a continuació intentava aplicar els aspectes positius del procés sobre els nous districtes de Barcelona a la divisió territorial de Catalunya, que en aquell moment encara era objecte d'opinió.

3. Vegeu la *Memòria Econòmica 1998* de l'Ajuntament de Barcelona, pàg. 47 i 48. La plantilla total de l'Ajuntament era de 12.560 persones, incloses les 5.474 de les empreses i instituts municipals.

L'encàrrec de 1980

El mes de juny de 1981, el regidor conseller de Descentralització Sr. Jordi Vallverdú presentava l'estudi titulat *L'organització territorial i administrativa de Barcelona. Funcions i àmbits de descentralització: els nous districtes*, el qual havia estat encarregat el mes de novembre de 1980, al cap d'un any i mig, aproximadament, de les primeres eleccions municipals de març de 1979.

A la presentació el regidor Jordi Vallverdú indicava:

“La voluntat renovadora de l'Ajuntament de Barcelona, sorgit l'abril de 1979 de les primeres eleccions democràtiques es va fer palesa en l'aprovació de la descentralització com un dels eixos vertebradors del seu programa de govern.

S'obria, doncs, un nou camí en la política municipal que hauria de portar forçosament a la creació d'uns òrgans de govern capaços d'assumir amb eficiència l'exercici de les competències descentralitzades. La vella divisió de la ciutat en dotze districtes no era l'adequada: eren districtes desiguals pel seu nombre d'habitants, no responien a la morfologia del territori i trencaven nuclis històrics de convivència.

Per aquest motiu, l'Àrea de Descentralització i Participació Ciutadana, impulsora i coordinadora del procés de descentralització, va veure com a tasca prioritària fer un estudi aprofundit de les funcions administratives i del territori per tal de poder arribar a definir els àmbits més adequats per a un model d'Administració municipal.

Aquest estudi va ser encarregat a l'equip dirigit pel geògraf Lluís Casassas i l'economista Joaquim Clusa, tant pel reconegut coneixement que ambdós tenien de Barcelona com per l'experiència que en matèria de competències municipals havien acu-

mulat amb un primer estudi sobre l'Administració municipal a Catalunya.

Avui, després del seu llarg i tossut esforç per conèixer la ciutat i el seu Ajuntament, l'Àrea de Descentralització i Participació Ciutadana rep amb agraïment el treball d'aquest equip i considera que el resultat final supera amb escreix els termes de l'encàrrec que li fou fet.

En presentar aquest estudi, l'Àrea de Descentralització i Participació Ciutadana vol fer constar que, ateses les discussions conjuntes amb els autors al llarg de l'elaboració d'aquest estudi, fa seves les conclusions i la proposta de la nova organització territorial i administrativa de la ciutat, si bé és molt conscient que aquesta proposta no fa més que obrir el debat que necessàriament hauran de portar a terme les forces polítiques presents avui a l'Ajuntament i a Catalunya, les diferents entitats ciutadanes i el conjunt del poble de Catalunya”.

El primer esborrany d'aquest document havia estat redactat per Graziela Costa, directora de l'Àrea, que tenia l'encàrrec de revisar la divisió vigent dels tretze districtes de la ciutat. El procés d'aprovació a la segona legislatura es va acabar, al final de 1983, quan era regidor de Descentralització i Participació el Sr. Jordi Borja i directora de l'Àrea, la Sra. Margarita Obiols. El text anterior és un bon resum del començament del procés efectiu de participació ciutadana.

Els precedents i les hipòtesis: els 'campanars' de Lluís Casassas

El 27 i 28 de juny de 1980 es van celebrar les Jornades sobre Descentralització Municipal a les Grans Ciutats, organitzades per l'Ajuntament de Barcelona. Possiblement l'experiència més treballada des del punt de vista tècnic era l'experiència de Valèn-

cia; el grup de treball de l'Ajuntament de València havia treballat en una nova divisió en barris de la ciutat, que en nombre de més de vint semblava que havien de ser els nous districtes de descentralització.⁴

També en aquell moment es discutia si l'important treball del Mapa de barriades, amb cohesió social i històrica, d'Anna Alabart havia de ser el mapa dels nous districtes (vegeu els plànols reproduïts a l'Apèndix documental, 2). Una de les discussions principals era la de 'districtes grans-districtes petits'; o d'una manera més precisa: si els nous districtes havien de seguir el mapa de les associacions de veïns, que tanta feina havien fet fins el 1979 i que continuaven fent en aquell moment.

Ens van convidar a Lluís Casassas i a mi a presentar una ponència amb la nostra opinió sobre la reorganització de l'Administració municipal, perquè ja havíem començat el treballs amb la Fundació Jaume Bofill sobre la divisió o organització territorial de Catalunya. Durant la preparació de la presentació a les Jornades, Casassas va insistir que havíem de dir, com a hipòtesi de treball i sense estudis previs, que "*els nous districtes havien de tenir un campanar alt i gran*" i que s'havien d'aprofitar els campanars-ajuntaments dels antics municipis.

Vam llegir també la carta de l'Enquesta als ajuntaments del treball sobre Catalunya, que subratllava la necessitat d'avaluar els condicionaments de la gestió municipal en termes de personal, dotació de personal tècnic i despeses de funcionament, la importància dels quals posaven en relleu els treballs britànics. Vam dir que aquest aspecte era el que a la ponència de la divisió

4. Finalment els districtes aprovats pel municipi, que en aquell moment tenia uns 730.000 habitants de dret, van ser set: Ciutat Vella, Russafa, Abastos, Trànsits, Marítim, Pedanies del Nord i Pedanies del Sud. Descomptant les pedanies, de poca entitat demogràfica, els districtes de València tenien prop de 150.000 habitants i seguien bàsicament els districtes que ja existien.

territorial dels anys trenta s'havia plantejat sobre els continguts als quals havien de servir els continents, en el sentit que, com que no es coneixien en aquell moment els continguts, hi havia dubtes sobre quins continents territorials feien falta.

En aquelles Jornades vam exposar com a arguments principals els següents:

- Els districtes nous han de tenir, com a mínim, un “*campanar gran*”.
- Els districtes havien de ser de “*dimensió poblacional i extensió semblant*”.
- Els districtes han de tenir estructura tècnica per poder funcionar “*com si fossin ajuntaments autònoms*”.

El regidor de Descentralització ens va encarregar, al cap d'uns mesos, el treball de justificar uns nous districtes (continents) i una hipòtesi dels continguts que semblessin més adients. El contingut del treball s'ajustava a la verificació de les hipòtesis esmentades.

Els models de referència i la perspectiva metropolitana: Londres i Sabadell-Hospitalet

En termes d'experiència comparada el model de referència sempre havia estat Londres. Tot i així el document que havíem treballat més era el de la Comissió Radcliffe-Maud de 1966-1969,⁵ amb la reorganització final (diferent de la proposada) implantada el mes d'abril de 1974. El Herbert Report⁶ de 1957-1960

5. HMSO, *Royal Commission on Local Government in England 1966-1969*, Londres, 1969, comissió presidida per The Rt. Hon. Lord Radcliffe-Maud. Les delimitacions finals són el resultat de la *Local Government Boundary Commission for England* de 1972.

6. HMSO, *Royal Commission on Local Government in Greater London 1957-1960*, Londres, 1960.

sobre el Greater London, que es va posar en funcionament l'any 1964, el teníem molt menys treballat.

Continua sent un model en funcionament i de fet, fins a les últimes eleccions, era el que quedava del govern municipal i metropolità de Londres de dos nivells o esglaons després de l'abolició per part de la Sra. Thatcher. El principal referent per a nosaltres eren els 33 districtes per uns 7 milions d'habitants, el 1980, i una superfície propera als 1.600 km². Des del punt de vista territorial, doncs, les dimensions mitjanes dels districtes de Londres eren de 200.000-210.000 residents i de 48-50 km². Aquestes dimensions, aplicades 'estadísticament', donarien uns 9 districtes i una mitjana de 40-50 km².

Des del punt de vista de les competències o funcions descentralitzades, la referència bàsica coneguda era que els districtes tenien les competències més importants en serveis personals, encara que en el cas de Londres l'ensenyament tenia una organització singular. De fet, des de l'abolició del Greater London, el 1984-1986, els districtes han exercit totes les competències locals, amb l'excepció dels serveis que gestionaven autoritats especials (Transport, Ensenyament, etc.). En les reunions de treball amb l'Àrea de Descentralització sempre es deia que el model de Londres no era aplicable a Barcelona per l'important grau d'autonomia política i administrativa de què disposaven. Fins més endavant no vam conèixer la recomanació de l'informe de Lord Marshall que les competències s'havien d'exercir d'una manera completa en el nivell de govern assignat per tal de ser exercides amb la màxima eficàcia.

Respecte de les dimensions territorials, és important recordar que l'àrea metropolitana de l'Entitat del Medi Ambient de 33 municipis són uns 600 km² i 2,9 milions d'habitants i l'àrea metropolitana àmplia, també anomenada regió metropolitana de Barcelona, té una extensió de prop de 3.300 km² i 4,2 milions d'habitants.

Un exemple d'aplicació de criteris dimensionals i també dels dubtes que plantejaven es palesen al treball de l'organització territorial de Catalunya,⁷ encarregat per la Fundació Jaume Bofill, i d'elaboració simultània. Allà ens vam plantejar, pel que fa a l'entorn més immediat de Barcelona, si Badalona i Santa Coloma tenien una dimensió i coherència equivalents a un o dos districtes municipals i el mateix per al cas de l'Hospitalet i Cornellà. L'Hospitalet finalment s'agrupava fins a Sant Feliu, com a Delta Baix i 561.000 habitants en aquell moment, i Badalona amb Santa Coloma, com a Besòs, amb 369.000 habitants.

Ja es pot veure que les dimensions resultants eren excessives en relació amb l'estàndard de 200.000-250.000 habitants de Londres. Per això a les pàgines 194 i 202 del llibre *L'organització territorial de Catalunya* es diu:

“Quan la present obra ja havia entrat en impremta, els autors acabaren el seu treball L'organització territorial i administrativa de Barcelona. Un cop analitzades les conclusions obtingudes en aquest llibre, els autors han estimat oportú reconsiderar els fonaments d'aquesta municipalia vista, també, la seva grandària poblacional”.⁸

Tot això apunta la necessitat de considerar la importància social i històrica de municipis com ara Badalona o l'Hospitalet, que poblacionalment segueixen Barcelona en el rànquing dels municipis catalans. Per tant, s'havia de subdividir aquelles primeres *municipalies* en districtes metropolitans, amb poblacions entre 150.000 i 250.000 habitants, cosa que individualitza, com a mínim, Badalona, l'Hospitalet i Santa Coloma de Gramenet. De totes maneres, l'Hospitalet i Badalona encara no han assolit la con-

7. Lluís CASASSAS i Joaquim CLUSA, *L'organització territorial de Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1981.

8. De fet no havíem entès bé la importància de la dimensió residencial de les unitats administratives en una aglomeració metropolitana. Per exemple, a partir de 50.000 o de 100.000 habitants, s'ha d'estudiar si es delimita una àrea metropolitana primària o consolidada segons els criteris censals nord-americans.

nectivitat exterior dels districtes de Barcelona; les proporcions d'entrades i sortides per treball eren, respectivament, del 52% i del 54% de la població ocupada resident, l'any 1991, mentre que els districtes de Barcelona, considerats individualment, tenien valors mitjans del 69% el 1975 i del 77% el 1991. És important recordar, en primer lloc, que l'Hospitalet és també el segon municipi de Catalunya en nombre de llocs de treball localitzats (uns 2.000 més que el municipi de Sabadell), malgrat la seva imatge de ciutat dormitori, i, en segon lloc, que Badalona estava en el grup de les ciutats anomenades *madures* en la classificació històrica presentada per Busquets i Solà-Morales el 1978.⁹

Finalment, cal fer explícita avui una hipòtesi que no vam esmentar en el treball original, en relació amb els models de referència: Sabadell, municipi-Ajuntament com a realitat territorial i administrativa de 180.000 habitants (uns 250.000 habitants en el sistema urbà immediat) i 700 funcionaris, el 1980, inclosa la Guàrdia Urbana i els Bombers. Era una dimensió d'ajuntament 'possible' per satisfer la condició que els nous districtes poguessin funcionar com a ajuntaments autònoms.

La visió metropolitana va estar molt present en el treball de 1981. En un dels informes elaborats per Casassas, ja en el procés de decisió final el 1983, es diu:

*“Finalment cal remarcar que, avui, Barcelona constitueix el centre d'una aglomeració de prop de 4 milions d'habitants. Necessàriament, l'organització en districtes municipals ha de tendir, cada cop més, a estructurar ordenament tot l'entorn metropolità. Les velles i, a vegades, entranyables divisions han perdut operativitat i representativitat i han esdevingut obsoletes i gens útils”.*¹⁰

9. M. de SOLÀ-MORALES, «Capital i ciutats a Catalunya: una perspectiva de futur», dins DIVERSOS AUTORS, *Catalunya cap a l'any 2000*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1979, pàg. 125-151.

10. El text íntegre es presenta com a Apèndix documental, 1.

Resum de la proposta

El document que es va editar, 500 exemplars en versió catalana i 500 exemplars en versió castellana, contenia una àmplia introducció i set pàgines de síntesi.¹¹ De totes maneres els resums més sintètics del document són al díptic que es va editar junt amb el mapa dels nou districtes proposats i, especialment, en un resum de dues pàgines publicat a *La Casa Gran. Butlletí Interior d'Informació* (núm. 1, octubre de 1981, pàg. 1 i 2).

Les preguntes del díptic eren les següents: per què una nova divisió en districtes; quines condicions han de satisfer els nous districtes; per què els barris no poden ser districtes; per què els districtes proposats podran servir millor per a l'Administració i el govern municipal; i per què els districtes proposats són àmbits de relacions socials i històriques.

De la necessitat de reorganització dels districtes destacaria els arguments següents:

- Desproporcions entre els 12 (13 amb la separació de fet de Nou Barris) districtes diferents: de districtes amb 60.000 o 70.000 residents (districte V o districte I) o grandàries pròximes (dreta i esquerra de l'Eixample amb 89.000 i 95.000 habitants), s'arriba als districtes IX (Sant Andreu-Nou Barris) amb 421.000 habitants o el d'Horta-Guinardó amb 299.000 residents. Els districtes de Poblenou amb 171.000 i de Sarrià amb 156.000 semblaven de dimensió i extensió no problemàtiques. Altres com ara Poblenou-Zona Franca semblaven massa extensos.
- A la ciutat hi havia moltes divisions per la qual cosa semblava necessària l'homogeneïtzació: districtes judicials (13 unitats), Policia Nacional (14), Registre de la Propietat (11), etc.

11. Lluís CASASSAS, Joaquim CLUSA, Eduard DOMÈNECH i Ferran JUNCÀ, *L'organització territorial i administrativa de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Àrea de Descentralització i Participació Ciutadana, 1981, 292 pàg., [el document porta data de juny-juliol de 1980].

- Els districtes municipals tenien una plantilla total de 238 persones, amb unes mínimes competències (estadística, lleves, etc.).
- Els serveis municipals territorialitzats tenien un nombre molt diferent d'unitats; el més conegut era el constituït pels 6 districtes de la Guàrdia Urbana.
- La divisió actual és de 1949 i reproduceix, amb dos districtes més, la de 1878. Des d'aleshores hi ha hagut molts canvis a la ciutat.
- Amb els principis esmentats els nous districtes havien de ser significatius respecte de les relacions urbanes existents i de les unitats de vida col·lectiva, ja que el criteri més important que es va fer servir era el de connectivitat o relacions diàries entre el lloc de residència i el lloc de treball. Alhora els nous districtes també havien de ser significatius des del punt de vista de l'organització municipal actual o proposada, de manera que no talli innecessàriament els serveis actuals, no augmenti la despesa ni la plantilla municipal i que els districtes funcionin com a ajuntaments.

El resum de criteris s'expressava dient 'quina organització territorial de la ciutat compleix millor els principis de participació i eficàcia, i s'ajusta alhora a les comunitats humanes i territorials vives a la ciutat'?

Els principals arguments presentats al díptic pels quals "*els districtes proposats podran servir millor per a l'Administració i el govern municipals*" van ser els següents:

- Perquè són prou grans i semblants en població per poder gestionar amb eficàcia els serveis que han de satisfer les necessitats que s'originen a cada districte (ensenyament, cultura, neteja, sanitat, etc.): cinc tenen entre 230.000 i 270.000 residents i quatre entre 150.000 i 200.000 residents, i per tant, són homologables amb les unitats territorials de l'entorn metropolità de Barcelona (al voltant de quatre milions d'habitants).

- Perquè són prou petits perquè el ciutadà estigui prop del seu consell de districte, de l'Administració i del govern municipals, i les decisions més a prop dels problemes: això també és eficàcia.
- Perquè s'ha estudiat que, per un grup important de serveis públics que es podrien descentralitzar, la dimensió territorial i demogràfica dels districtes proposats és la més adequada i permet que s'hi adapti l'estructura actual dels serveis municipals, sense un encariment del cost.
- Hi ha molts serveis públics que s'han de gestionar per a tot Barcelona (transports públics, aigua, sanejament, planificació, etc.) i fins i tot, per la seva problemàtica, en un àmbit metropolità. La proposta segueix la línia dels models metropolitans d'algunes ciutats europees.

No vam poder arribar a arguments quantitius sobre els dimensionaments quantitius dels serveis municipals a descentralitzar. En aquest sentit, el grau d'aprofundiment dels estudis sobre les relacions territori-eficàcia-dimensió en la gestió dels serveis municipals va ser molt inferior al dels estudis britànics. Per això vam incorporar els arguments dels serveis municipals en general del llibre sobre l'organització territorial de Catalunya. I, com ja s'ha dit, la proposta es justificava per dos tipus de serveis: els personals i els infraestructurals. Els àmbits petits (districtes) eren més adequats per a la majoria d'esglaons dels serveis personals, mentre que els altres eren d'escala de ciutat.

Per completar la descripció de la proposta, cal presentar els arguments territorials finals, extrets del díptic i del *Butlletí d'Informació*.

- 1) Ciutat Vella (154.000 habitants). És la ciutat històrica (Casç Antic, Raval, Barceloneta) amb la incorporació del parc de la Ciutadella. És també la seu de les institucions rectores de Barcelona i de Catalunya.

- 2) Eixample (272.000 habitants). Centre del creixement urbà del segle passat, és el sector de màxima concentració d'activitats de serveis.
- 3) Sagrada Família-Clot-Camp de l'Arpa-Guinardó (260.000 habitants). Unitat que s'organitza al voltant de l'eix Sagrada Família-Hospital de Sant Pau. El Guinardó, limitat pel turó de la Rovira, té la seva sortida per aquest sector, per on manté les relacions cap a l'Eixample.
- 4) Les Corts-Sants-Zona Franca (255.000 habitants). Consolida les relacions tradicionals entre les Corts i Sants. L'extensió cap a la Zona Franca i el Port es fa a través de la centralitat de la plaça d'Espanya i dels eixos recents de comunicació.
- 5) Sarrià-Sant Gervasi-Pedralbes (190.000 habitants). Constitueix la part alta de la ciutat. La Via Augusta, és a dir, el traçat del tren de Sarrià, ha contribuït a reforçar-ne la unitat.
- 6) Gràcia-Carmel-Vall d'Hebron (229.000 habitants). Rieres, valls i eixos de comunicació en configuren la unitat. La plaça Lesseps o dels Josepets, ròtula de les comunicacions de tot el sector, és el punt d'unió d'aquests barris.
- 7) Els Nou Barris (143.000 habitants). És la unitat humana més recent, amb una història comunitària rica. L'aïllament físic i els dèficits urbans en justifiquen la individualització.
- 8) Sant Andreu-Vilapicina-Horta (270.000 habitants). Unitat històrica que es va configurant al voltant del passeig de Fabra i Puig i de la Rambla de Sant Andreu, amb una prolongació històrica fins al mar.
- 9) Poblenou-la Verneda-Sant Martí (158.000 habitants). És un dels sectors industrials tradicionals format al voltant del nucli Poblenou-Sant Martí. L'homogeneïtat morfològica, social i funcional avui es manté malgrat que l'autopista i el tren en dificulten la connexió interna.

Totes aquestes conclusions es basaven al mateix temps en anàlisis funcionals de connectivitat sobre la base de les relacions diàries residència-treball i les relacions telefòniques; les primeres perquè són les que defineixen les relacions de base diària o

quotidianes més importants i les segones com a resum de relacions personals i econòmiques al mateix temps. La principal tècnica d'anàlisi era l'anàlisi de clúster o de grups funcionals, els principis matemàtics dels quals es descrivien amb detall al document de referència.¹²

Aquesta mateixa tècnica d'anàlisi ens havia servit per argumentar les escales territorials a Catalunya i també, partint dels fluxos telefònics i de residència-treball, ens havia permès entendre la importància de l'escala del sistema urbà per sobre del municipi. A Barcelona, els resultats eren més difícils d'explicar; amb l'escala de tres unitats s'identificava una ciutat central, des de Sarrià fins al Port; una ciutat de l'est, des de Nou Barris (o els Nous Barris) fins a Poblenou-Sant Martí; i la ciutat de l'oest, des de Sants-les Corts fins a la Zona Franca. Els nou districtes proposats sortien d'una subdivisió d'aquestes unitats, també per criteris funcionals. Els resultats s'havien d'interpretar tant per relacions funcionals com per criteris d'homogeneïtat socioeconòmica. És important notar també que les adscripcions de barris que no complien mínims poblacionals (entorn dels 200.000 habitants), com els dubtosos de Guinardó, Horta, les Corts, Zona Franca... que s'indicaven al resum presentat, es van justificar també per criteris de major connectivitat. Segurament la unitat de més difícil justificació era la de Sant Andreu-Horta.

Algunes avaluacions de la proposta inicial: l'escala territorial i de recursos humans

El model actual de descentralització i participació ciutadana tal com va ser aprovat definitivament al final de 1993 funciona amb deu districtes i uns consells de districte que disposen d'uns recursos humans entorn de les 1.900 persones per gestionar les

12. CASASSAS i CLUSA, *L'organització territorial de Catalunya*, pàg. 38-42.

competències descentralitzades, sense incloure l'organització territorial de la Guàrdia Urbana i els Bombers, que compten amb uns efectius de 3.400 persones. Es pot dir que el primer estudi de l'any 1981 va fer dues aportacions bàsiques a aquesta situació:

- 1) L'escala o dimensió territorial dels nous districtes: nou districtes grans.
- 2) L'avaluació que els serveis descentralitzats o organitzats territorialment podien assolir les 5.500 persones, de les quals 3.900 corresponien a la Guàrdia Urbana i els Bombers, i 1.400 a la resta, en un moment en què l'Ajuntament tenia una plantilla amb unes 2.000 més que actualment (12.500).

L'avaluació anterior és molt parcial i de contingut especialment metodològic en relació amb d'altres avaluacions més detallades, sistemàtiques o comprensives de les implicacions polítiques fetes després de l'aprovació definitiva.¹⁵ Intenten descriure, però, la situació d'evolució de la teoria des del punt de partida de 1981 tant en relació amb quines funcions podien descentralitzar-se com en relació amb la hipòtesi que podien ser districtes una gran part dels 34 barris o barriades.

Limitant l'avaluació als aspectes territorials, alguns districtes, però, són força diferents de com es van proposar inicialment. Les diferències principals són les següents:

- Creació del nou districte de les Corts i de la Ciutat Universitària, inicialment entre Sants i Sarrià-Sant Gervasi.
- Creació, de fet, del districte d'Horta-Guinardó-Vall d'Hebron, resultat de la supressió del districte de Sagrada Família-Guinardó i de la divisió del d'Horta-Sant Andreu.
- Manteniment del districte de Gràcia, però sense la Vall d'Hebron.

15. Vegeu especialment CEUMT, *Manual de Formación Municipal*, Barcelona, 1983, pàg. 98-138, i J. BORJA, *Descentralización y Participación Ciudadana*, Madrid, Instituto de Estudios de Administración Local, 1987.

- Ampliació de Nou Barris amb Vilapicina, prèviament a Sant Andreu.
- Ampliació de Sant Andreu amb el Clot.

Els canvis finals van ser aprovats sense veus en contra, després d'un procés de gairebé tres anys. Una de les crítiques principals que es va rebre, en el sentit que els districtes de la proposta inicial “*eren massa grans per ser districtes i massa petits per ser Ajuntaments*”, era doncs molt parcial, ja que la dimensió territorial i l'escala es mantenien substancialment pel fet d'incorporar només un nou districte.

Des del punt de vista de la descentralització (sense entrar en la participació ni en l'acostament de l'Administració a les persones i al territori), va ser un inconvenient important no poder argumentar la proposta com a reestructuració de la plantilla municipal. En altres paraules, no s'argumentava en la proposta inicial que la descentralització no augmentaria la plantilla municipal. De fet, inicialment havíem pensat, sense dir-ho, que els nous districtes havien d'ajudar a la reestructuració d'una maquinària municipal que podia semblar sobredimensionada en aquell moment. Vam constatar l'error quan a la primera plantilla dels nous districtes, l'any 1985, es generava una demanda de nou personal, especialment de caràcter tècnic, d'unes 100 persones. Posteriorment, l'important procés de reorganització de tots els serveis, i no només en relació amb la descentralització, i la mecanització han permès entre 1991 i 1998 la reducció de la plantilla municipal en unes 2.017 persones,¹⁴ que ja supera les 1.912 persones que formen la plantilla actual de les Oficines de Districte de l'Ajuntament, exclosos els serveis de seguretat i protecció.

Malgrat que els nous districtes tenen extensions molt diferents de les dels antics municipis (vegeu Apèndix documental, 1 ela-

14. Segons la *Memòria Econòmica 1991* i la *Memòria Econòmica 1998* de l'Ajuntament de Barcelona.

borat per Lluís Casassas el 1983), *de fet són els antics municipis*, amb la individualització de l'Eixample respecte de 'Barcelona' o Ciutat Vella, l'agregació de Sarrià a Sant Gervasi i la creació de Nou Barris. Els antics municipis eren els següents:

1. Les Corts
2. Gràcia
3. Horta
4. Sant Andreu del Palomar (Nou Barris en el mateix territori)
5. Sant Gervasi de Cassoles (Sarrià)
6. Sant Martí de Provençals
7. Sants
8. Sarrià
9. Barcelona (Ciutat Vella i Eixample en el mateix territori).

Els nous districtes són també el reajustament dels districtes vigents fins el 1983. Les diferències són les tres agregacions de Ciutat Vella-Raval, Dreta i Esquerra de l'Eixample i Sants-Zona Franca, però es manté la desagregació de Nou Barris de l'antic districte IX, de Sant Andreu.

Per què el nostre argument territorial de connectivitats de residència-treball (relacions quotidianes) i telefòniques (relacions de tota mena) va tenir tan poca acceptació si es posava en relleu la importància de la proximitat? La nostra aproximació, sobre la base de les autosuficiències residència-treball per districtes, posa de manifest que més del 65% de residents de la majoria de districtes treballen en un districte (inicial o actual) diferent del de residència o fora de Barcelona (vegeu Apèndix documental, 3 i 4). És a dir que, en lloc d'utilitzar valors absoluts, els mètodes emprats utilitzaven valors relatius, i malgrat que són importants perquè justifiquen els agrupaments d'unitats pròximes de grandària semblant i penalitzen els fluxos amb els centres més grans, és molt difícil que siguin acceptats socialment.

Per a un canvi de la importància dels nous districtes segurament va faltar una negociació territorial prèvia a la primera pro-

posta, com es va fer a l'aprovació de 1983, i una major implicació tècnica des de les àrees de l'Ajuntament. El resultat final és un exemple del principi pel qual, en matèria d'organització territorial, els canvis han de ser mínims en relació amb les realitats vigents; la demostració principal d'aquest principi seria la proposta del districte d'Horta-Sant Andreu.

L'encert en l'escala territorial i de recursos humans de la proposta inicial en relació amb la final sembla, però, una aportació ben operativa.

Apèndix documental

1

Districtes municipals a Barcelona

Quan Barcelona, un cop enderrocades les muralles (1854) inicià la seva espectacular expansió pel Pla, comptava amb 183.787 habitants. Rodejaven el Pla una sèrie de pobles, bàsicament agraris (Sants, les Corts, Sarrià, Sant Gervasi, Gràcia, Horta, Sant Andreu i Sant Martí), en alguns dels quals havia començat, també, la implantació industrial. En total, aquests pobles comptaven amb 50.690 habitants.

El dia 24 d'abril de 1897, Barcelona annexà els pobles del Pla, excepte Horta, que ho fou en 1904, i Sarrià, que ho fou el 1921. No sempre s'entengué la necessitat de l'annexió ni s'aprovà la forma, sovint força irregular, amb que foren dutes a terme, repetint-se les protestes, resistències i els descontentaments.

El 1878, l'Ajuntament de Barcelona havia procedit a la primera divisió moderna de la ciutat en deu districtes i cinquanta tres barris. Als districtes, hom els donà un nom, referit a algun edifici

important que es trobava en la demarcació. Així, aparegueren els districtes de Llotja, de la Universitat, de les Drassanes, de la Concepció, de l'Hospital...

Després de les anexions, l'any 1897, l'Ajuntament procedí a una nova distribució dels districtes, per adaptar-los a la nova configuració del terme. Es mantingué, però, el nombre de deu i se suprimiren els noms, atorgant a cada districte un número (de l'1 al 10).

Posteriorment, hi hagué altres agregacions: tal com s'acaba de dir, el 1904 s'annexà Horta i el seu raval de Vallcarca; el 1921, Sarrrià; després, Vallvidrera i part de Sant Bartomeu de la Quadra, el tros de Santa Coloma situat a la dreta del riu Besòs, la Marina de l'Hospitalet, que va de Montjuïc al riu Llobregat, part davall de la prolongació de la Gran Via... Aquestes agregacions provocaren alguns retocs en la distribució dels districtes municipals, però es continuà mantenint el nombre de deu i les variacions no foren massa importants.

Quan, després de la guerra civil, començaren les grans onades immigratòries i s'inicià el desenvolupament industrial accelerat que caracteritzà aquella etapa de postguerra, la ciutat de Barcelona començà a expandir-se cap als límits del terme. Semblà que el creixement de la ciutat anava a emprendre dues direccions principals (nord i nordoest) que havien de configurar la morfologia futura de Barcelona. Per això, el Plenari, el dia 22 de març del 1949, decidí crear dos districtes nous tot mantenint, en línies generals, els trets principals de la divisió vigent. Formaren el districte XI el sector de les Corts, la part alta de l'esquerra de l'Eixample i la part baixa de Pedralbes. Constituïren el districte XII la barriada de la Sagrada Família, el Guinardó, el Carmel i tots els territoris de la Vall d'Hebron.

Més endavant, tingueren lloc algunes modificacions petites i rectificacions de límits, que no alteraren substancialment el ma-

pa dels districtes. Foren modificacions que, principalment, obeïren al fet que l'assentament poblacional seguí direccions noves, diferents de les previstes, i que es produí de forma caòtica.

L'expansió dels barris del nord de la ciutat, on es concentrà un contingent important de població principalment obrera que manifestà un desig de participació major i de gestió directa dels seus afers, portà l'Ajuntament, l'any 1979, després de les primeres eleccions democràtiques, a dividir el districte IX en dos sectors, que quedaren separats per la barrera important de la Meridiana. Foren els anomenats districte IX Nord, amb els Nou Barris i Porta, i el districte IX Sud, amb el sector de Sant Andreu del Palomar i barris adjacents. I aquesta és la divisió que continua vigent fins ara.

Per tant, hom pot dir que, des del 1949, la divisió de Barcelona en districtes ha romàs invariada (prop de 35 anys) i que, de fet, la seva estructura bàsica continua essent la del 1897 (més de 86 anys) tot i els canvis enormes experimentats, tant en la morfologia urbana com en l'administració.

Segons el cens del 1981, Barcelona té una població d'1.754.579 habitants. Per tant, des de l'enderroc de les muralles ha crescut més del 85%, que vol dir un augment, en xifres absolutes d'1.570.792 habitants. Vol dir que, des del moment en què acabaren les annexions, la creixença de Barcelona ha representat un 147%, o sigui, en xifres absolutes, un augment d'1.044.244 habitants.

Hom ja pot comprendre que al citat increment poblacional, a l'expansió de la superfície edificada i a l'expansió de les funcions i dels serveis municipals ha correspost una diversificació d'organismes de l'administració municipal o estatal i que aquesta, per a la seva gestió més eficaç, ha hagut de procedir a dividir la ciutat en les entitats territorials que semblaven més addients, prescindint, moltes vegades, de la divisió en districtes municipals, en tenir en compte, a voltes, només les pròpies i exclusives necessitats. L'encavalcament resultant de tantes divisions políticoadmi-

nistratives diferents; l'existència, de fet, de tretze districtes municipals amb dificultats d'implantació, ha estat una font de problemes de funcionament, ha estat una font de complicacions en les relacions entre els organismes públics i en la quantificació de diverses dades estadístiques i ha estat un motiu de confusió per al ciutadà que, ara, no pot identificar una única i comuna divisió territorial que ens parla de districtes. Com a exemple del que s'acaba de dir, es poden citar els disset districtes de la Policia Nacional i de les comissaries; els trenta-set districtes del servei de Correus; les tretze zones del Registre de la Propietat; les dotze zones de Contribució, molt diferents als Districtes; les tretze àrees d'actuació dels jutjats municipals...

Sembla que no cal insistir en el fet que el creixement de població experimentat per Barcelona i el seu repartiment territorial no s'efectuaren respectant els termes dels antics municipis del Pla. Això ha fet que, per molts retocs que els calgués fer, no es pot defensar el fet de considerar els dits termes con a nous districtes municipals, tot i que s'ha de reconèixer que entre alguns dels seus vells residents segueix latent una aspiració vers una més àmplia autonomia que servís per reparar la forma, sovint arbitrària, en què foren fetes algunes de les agregacions.

Però, la irregularitat del dit creixement poblacional i de l'expansió urbana ha portat a una situació que complicaria el restabliment de les antigues autonomies si el que es volia assolir era una eficàcia més gran i una major representivitat de les situacions socials actuals: el vell terme de Sant Martí, per exemple, arribava al Carmel; el de Sant Andreu arribava als voltants de la plaça d'Eivissa; el d'Horta, a través del seu raval de Vallcarca, a l'actual avinguda de la República Argentina, etc.

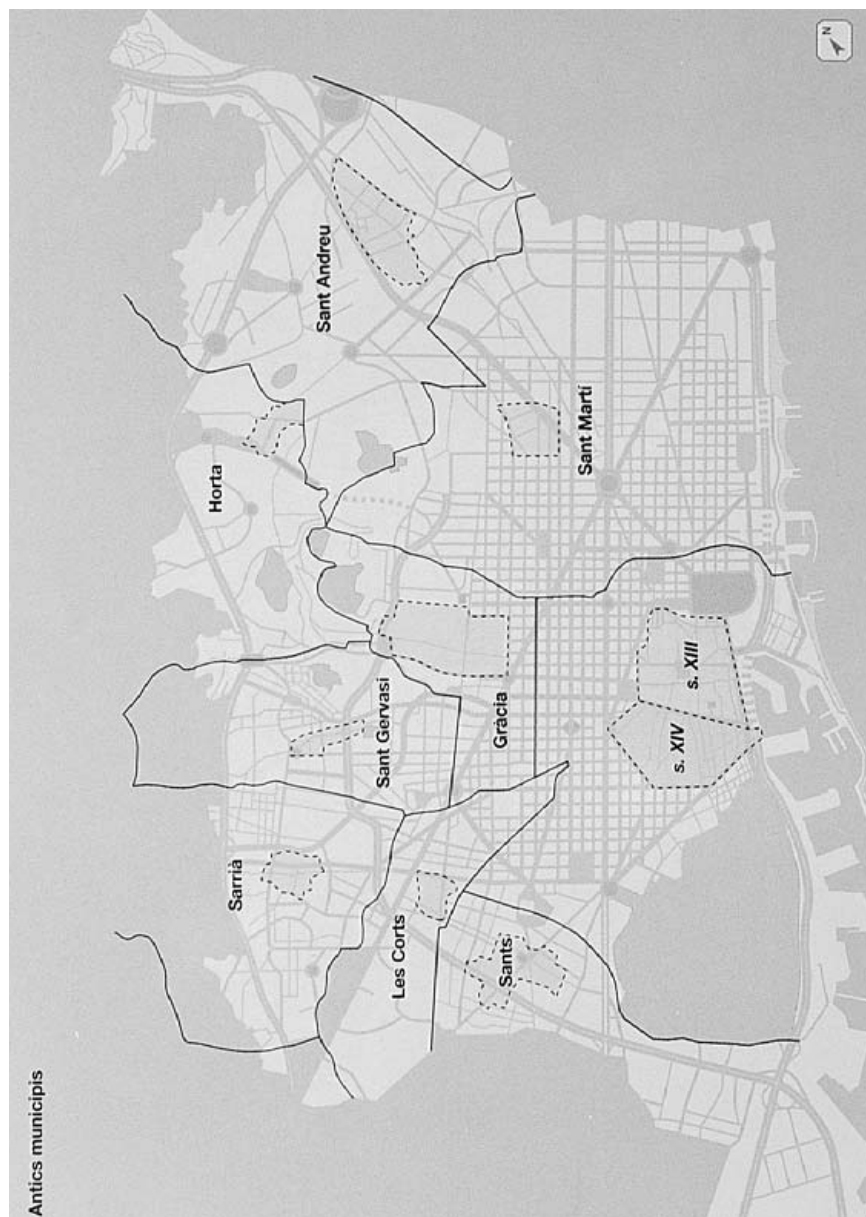
També resulta il·lustratiu comparar les poblacions que tenien els dits municipis en el moment de l'annexió amb el nombre d'habitants que actualment ocupen els termes històrics dels pobles del Pla:

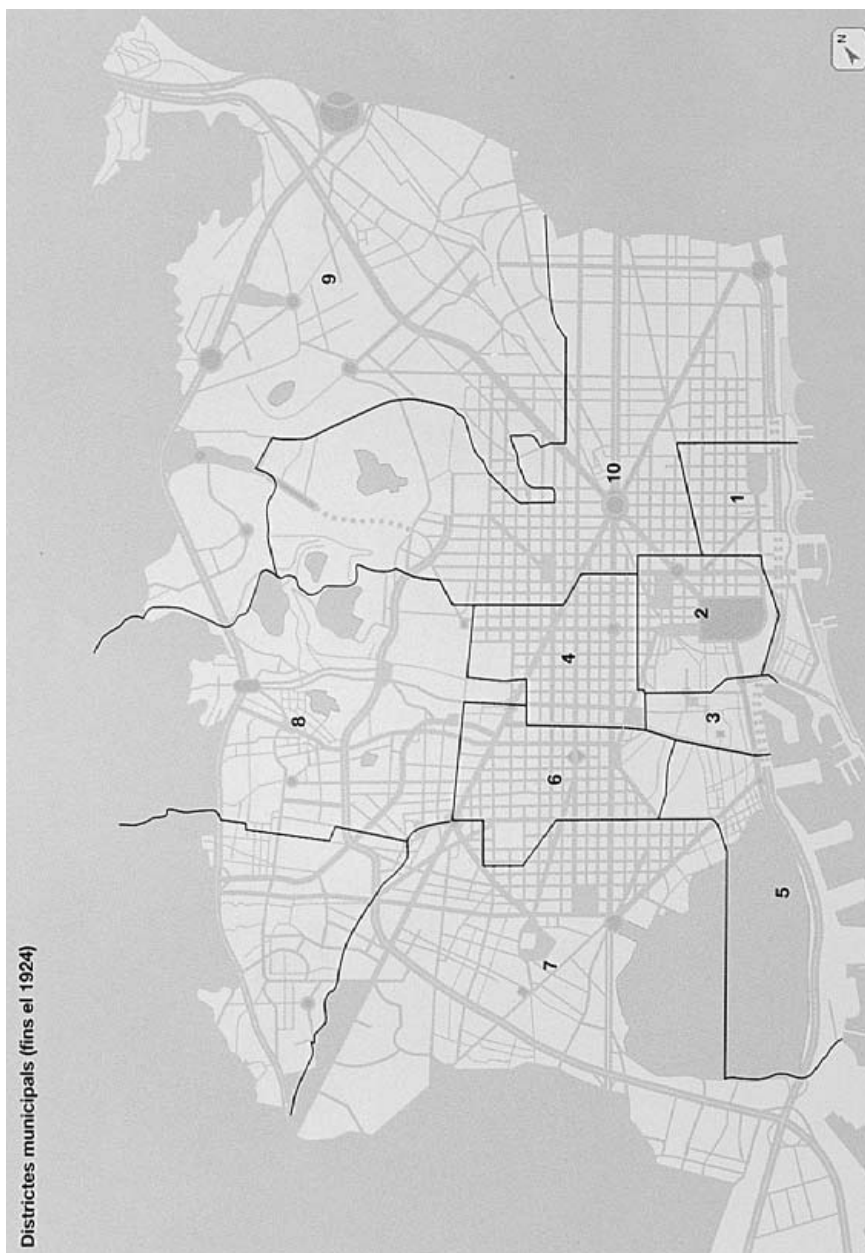
<i>Municipi</i>	<i>Cens de 1887</i>	<i>% del total</i>	<i>Cens del 1981</i>	<i>% del total</i>
Barcelona	272.481	67,2	418.000	23,9
Les Corts	4.811	1,2	92.000	5,3
Gràcia	45.042	11,1	82.800	4,7
Horta	3.437	0,8	155.400	8,9
St. Andreu del P.	14.971	3,7	296.100	16,9
St. Gervasi de C.	8.206	2,0	106.400	6,1
St. Martí de P.	32.695	8,0	430.000	24,5
Sants	19.105	4,7	116.300	6,6
Sarrià	4.630	1,1	55.200	3,1
	405.378		1.752.200	

Finalment, cal remarcar que, avui, Barcelona constitueix el centre d'una aglomeració metropolitana que agrupa prop de quatre milions d'habitants. Necessàriament, l'organització en districtes municipals ha de tendir, cada cop més, a estructurar ordenadament tot l'entorn metropolità. Les velles i, a vegades, entranyables divisions han perdut operativitat i representativitat i han esdevingut obsoletes i gens útils.

Lluís Casassas, 7 de novembre de 1983.

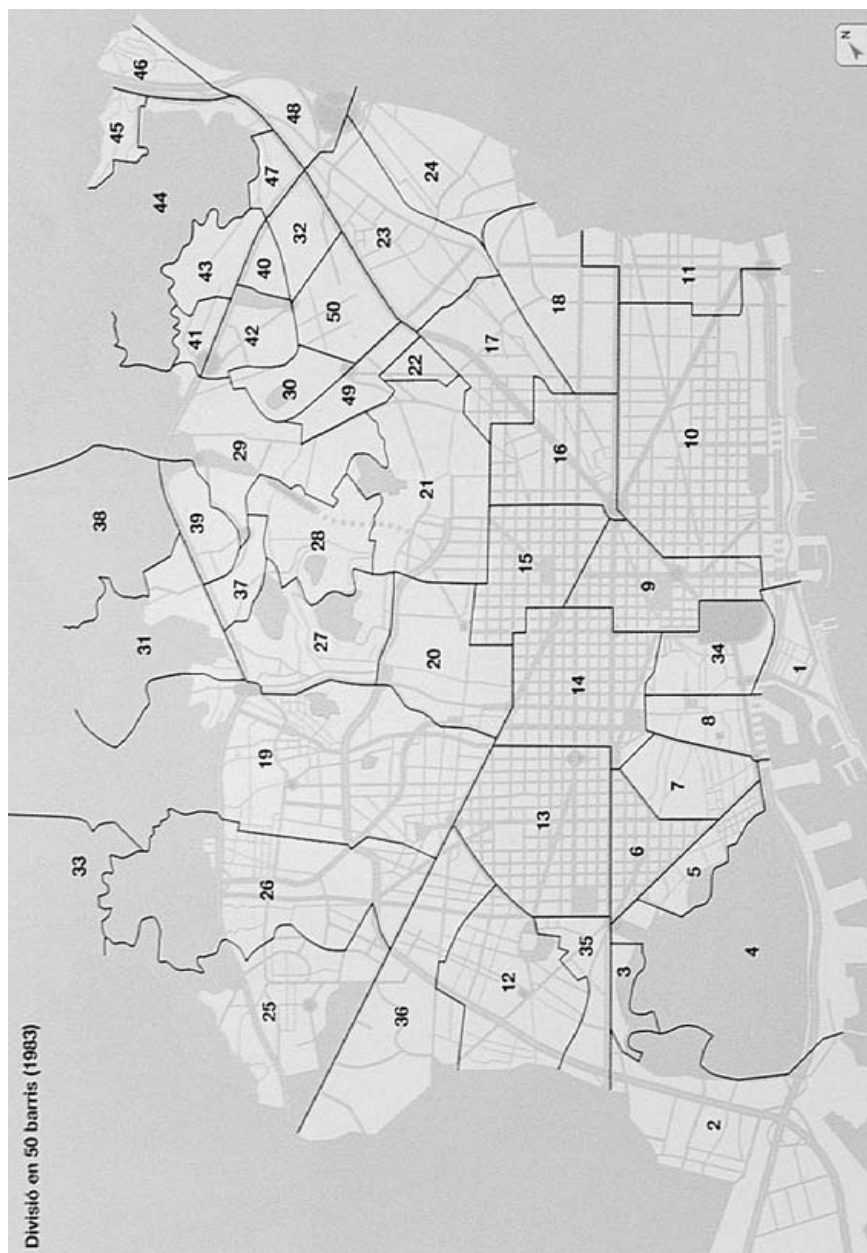
2

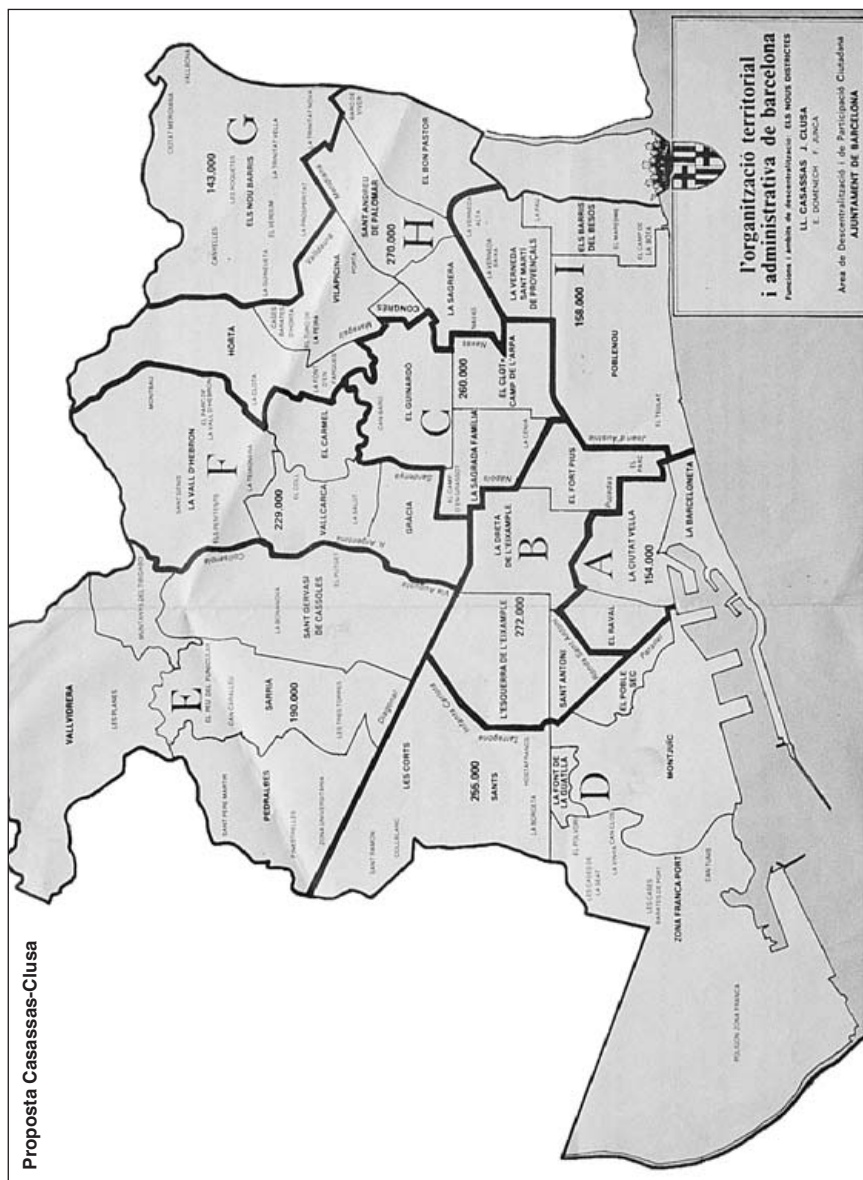

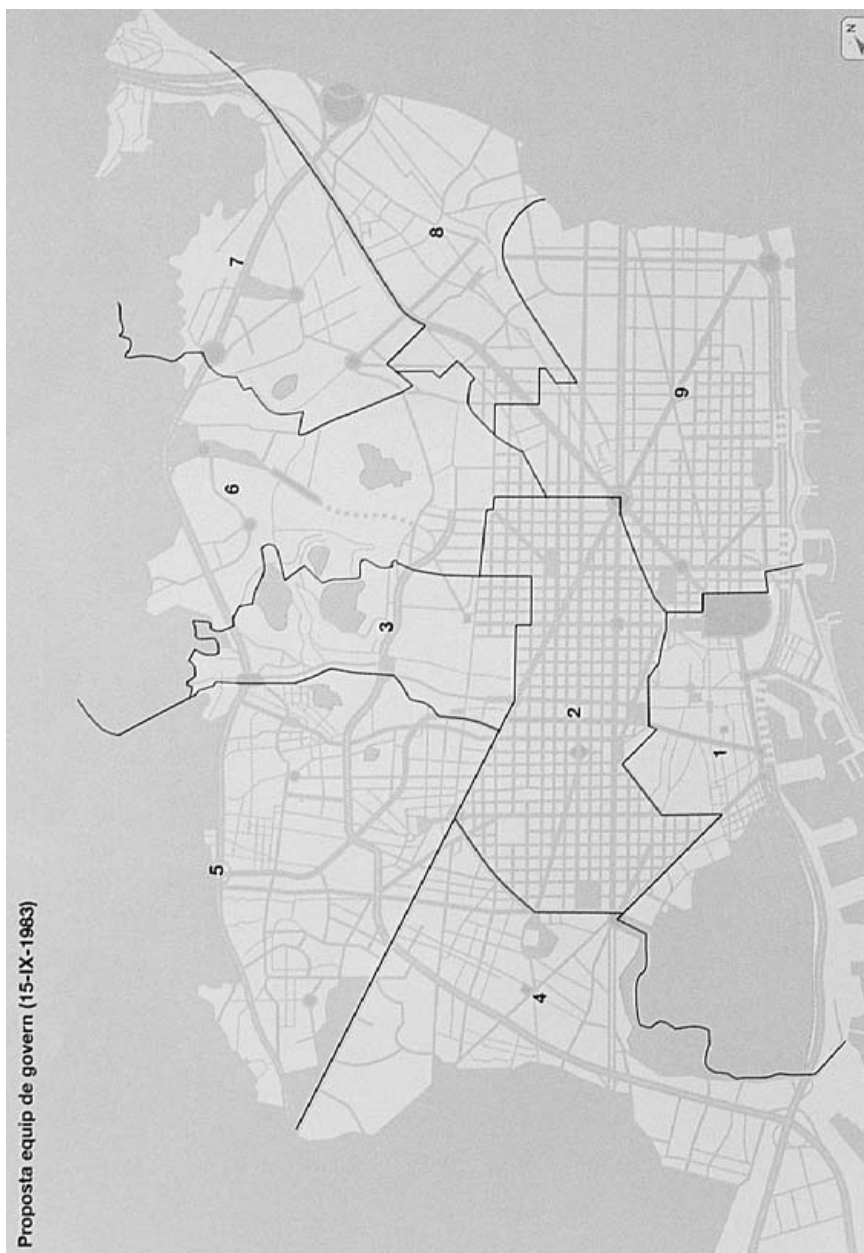

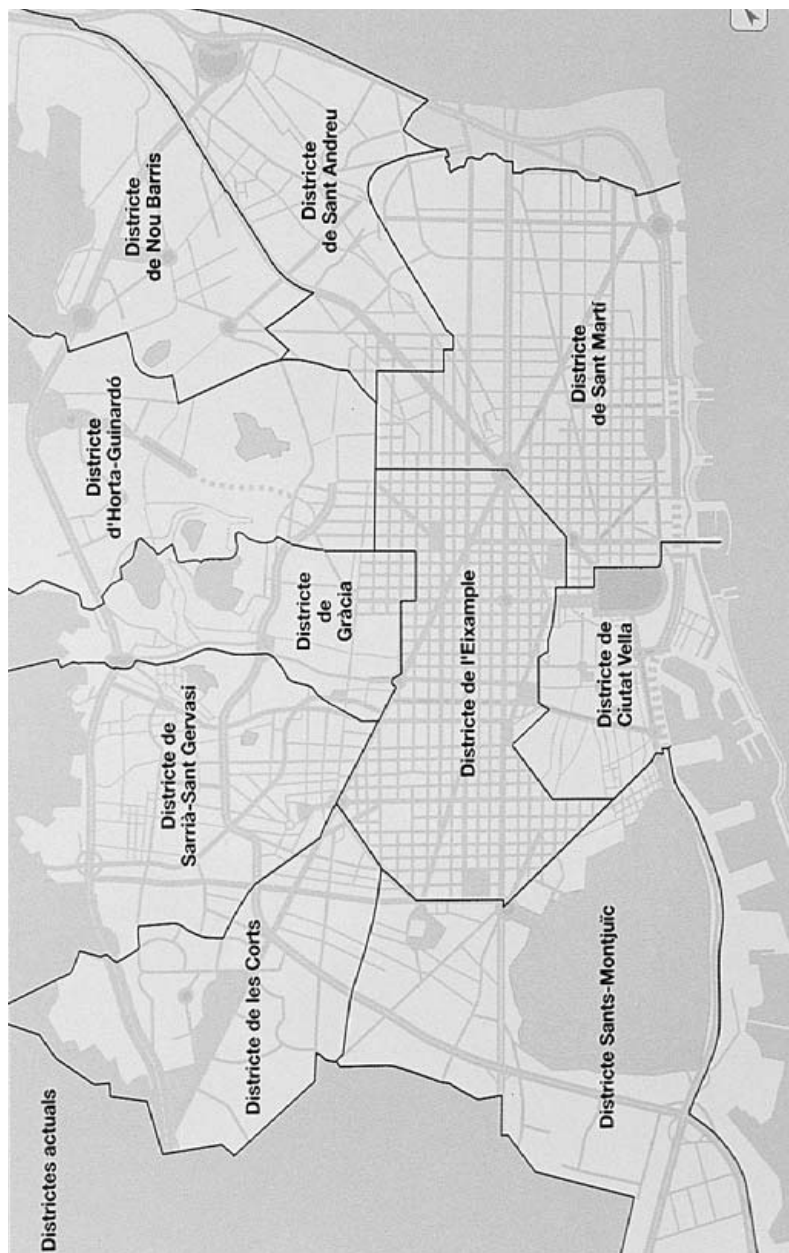

3

Mobilitat residència-treball al municipi de Barcelona 1975 / 9 districtes

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	99
A	14.365	7.601	1.049	3.253	1.918	953	234	1.333	1.861	2.732
B	9.343	38.022	2.976	7.213	7.151	2.959	714	2639	3.432	9.765
C	5.837	17.110	16.279	5.043	5.264	3.902	719	4.541	4.218	7.899
D	7.651	18.439	2.004	28.083	6.321	2.197	534	2.038	2.998	13.277
E	3.914	12.504	1.418	3.314	18.395	2.477	452	1.211	1.453	6.615
F	4.796	12.505	3.306	4.707	6.461	16.384	523	3.178	2.687	6.324
G	3.231	7.031	2.637	4.647	2.097	1.847	6.429	6.101	3.091	4.953
H	7.087	16.451	5.764	7.536	5.162	3.980	1.553	22.814	5.631	10.306
I	4.462	8.409	2.307	3.911	2.157	1.137	298	2.816	15.485	5.626
99	15.486	43.744	9.245	39.966	14.571	6.334	2.098	16.223	19.259	

Autosuficiències per districtes 1975

	Població ocupada resident	Llocs treball localitzats	Mateix districte	Autosuficiències 1975	
				P.O.R.	L.T.L.
A	35.299	76.172	14.365	41%	19% Ciutat Vella
B	84.214	181.816	38.022	45%	21% Eixample
C	71.262	47.435	16.729	23%	35% Guinardó- Sagrada Família
D	83.492	107.673	28.083	34%	26% Sarrià-Sant Gervasi
E	51.753	69.497	18.395	36%	26% Sants-Les Corts-Mont- juïc
F	60.871	42.170	16.384	27%	39% Gràcia-Vall d'Hebron
G	42.064	13.554	6.249	15%	47% Nou Barris
H	86.284	62.894	22.814	26%	36% Sant Andreu-Horta
I	46.608	60.115	15.485	33%	26% Poblenou
	561.847	661.326	494.398	88%	75%
	67.447	166.926		12%	25%
				100%	100%
				31%	31%
				mitjanes aritmètiques	

4

Mobilitat residència-treball al municipi de barcelona 1991 / 9 districtes

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	99	
A	8.618	5.917	1.306	3.905	2.809	1.022	344	1.171	1.588	-	3.396
B	9.550	32.040	3.773	10.552	9.566	3.058	1.163	2.747	3.554	-	14.421
C	6.733	16.068	13.611	8.052	7.726	3.691	1.370	4.287	4.044	-	12.262
D	8.785	18.274	3.378	27.153	10.132	2.865	952	2.756	3.565	-	18.768
E	5.195	13.034	2.502	7.467	18.869	2.661	918	1.886	2.077	-	9.992
F	5.697	12.371	3.766	7.456	8.257	11.219	2.098	3.268	2.865	-	10.023
G	3.847	7.903	2.939	5.991	3.885	1.941	5.310	4.365	3.030	-	8.051
H	8.248	16.999	6.257	11.024	8.423	3.805	2.768	16.306	5.555	-	16.493
I	4.899	8.487	2.519	5.479	3.515	1.426	606	2.886	11.784	-	8.784
"99"	26.017	58.984	14.689	56.485	32.648	10.364	4.333	16.457	19.532	-	

Autosuficiències per districtes 1991

	Població ocupada resident	Llocs treball localit.	Mateix districte		Autosufic. 1991		Autosufic. 1991		Dif. 1975-91	
			P.O.R.	L.T.L.	P.O.R.	L.T.L.	P.O.R.	L.T.L.		
A	30.076	87.589	8.618	29%	10%	Ciutat Vella	41%	19%	-12%	-9%
B	90.424	190.077	32.040	35%	17%	Eixample	45%	21%	-10%	-4%
C	77.844	54.740	13.611	17%	25%	Guinardó- Sda. Família	23%	35%	-6%	-10%
D	96.628	143.564	27.153	28%	19%	Sarrià-Sant Gervasi	34%	26%	-6%	-7%
E	64.601	105.830	18.869	29%	18%	Sants-Les Corts- Montjuïc	36%	26%	-7%	-8%
F	67.020	42.052	11.219	17%	27%	Gràcia-Vall d'Hebron	27%	39%	-10%	-12%
G	47.262	19.862	5.310	11%	27%	Els Nou Barris	15%	47%	-4%	-20%
H	95.878	56.129	16.306	17%	29%	Sant Andreu-Horta	26%	36%	-9%	-7%
I	50.385	57.594	11.784	23%	20%	Poblenou	33%	26%	-10%	-6%
	620.118	757.437	520.981	84%	69%		88%	75%	-4%	-6%
	102.190	239.509		16%	32%					
				100%	100%					
	mitjanes aritmètiques			23%	21%		31%	31%	-8%	-10%

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona

Si desitjau rebre algun número ja publicat, cal que us adreceu a:

Seminari d'Història de Barcelona
Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona
Casa de l'Ardiaca
Santa Llúcia, 1. 08002 Barcelona
Fax 93 317 83 27
E-mail: shb@mail.bcn.es

Nom i cognoms: .....

Institució: .....

Adreça: .....

Població: .....

Telèfon: ..... Fax: .....

E-mail: .....

Data: .....

Desitjo rebre els següents Quaderns:

.....
.....
.....

Signatura / segell

Seminari d'Història de Barcelona

Casa de l'Ardiaca
Santa Llúcia, 1
08002 Barcelona

Títols publicats

001

Els dirigents patronals i la Setmana Tràgica
Soledad Bengoechea

002

Els districtes de Barcelona de 1984: criteris de formació durant el segle XVI
Jaume Dantí

Propers títols

003

Composició i percepció dels drets del Consell de Cent barceloní durant el segle XVI
Jaume Dantí

004

L'organització política del pla de Barcelona abans de 1854. El règim constitucional
José Sarrión Gualda

005

División sexual del trabajo y niveles de vida en la primera industrialización. La "Monografía estadística" de Ildefons Cerdà
Cristina Borderías, Pilar López Guallar

Ajuntament de Barcelona

Institut de cultura